

חוות דעת בנושא הצעת חוק רשות השידור (ביטול חוק השידור הציבורי הישראלי,
תשע"ד-2014), תשע"ז-2016

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר, ראשת התוכנית לרפורמות במדיה, המכון הישראלי
לדמוקרטיה

1. הקדמה:

א. רשות השידור, גם במתכונתה המצומצמת והרזה, היא ארגון בעל זכויות רבות, אך כזה שהיה נגוע בשחיתות ציבורית, בזבוז כספי ציבור, תרבות ארגונית רעילה ולחצים בלתי ראויים מפנים ומחוץ. הצעת החוק איננה מביאה שום הצדקה לשנות את המסקנה ההכרחית שלפיה אין עוד יכולת להציל את הרשות ויש לסגור אותה ולהקים גוף חדש תחתיה.

ב. רשות השידור, שהוקמה בשנת 1965, ותקציבה עמד על כמיליארד שקל בשנה, הגיעה אל עברי פי פחת מבחינה תפקודית, ברמה שהיו בה בזבוז עצום של משאבים ציבוריים וחוסר יכולת להבריא. חלק ניכר מכספם של אזרחי ישראל שיועד לשידור ציבורי, אם באמצעות האגרה ואם באמצעות מימון ממשלתי נוסף, לא הגיע לנתיב של שימוש ראוי. מספר רב של וועדות ציבוריות עמד על כך, תחקירים עיתונאיים, ספרות אקדמית וכן דו"חות של מבקר המדינה¹.

ג. למצבה הקשה של רשות השידור היתה גם השפעה מהותית על שוק הטלוויזיה המסחרית, שהשחקנים שבו נדרשו לעמוד בחובותיו תוכן גבוהות על מנת לגשר על הפער שנוצר בהיבטים של יצירה מקורית ושל שוק החדשות בטלוויזיה.

ד. לכן, כפי שקבעה ועדה ציבורית בראשות רם לנדס, שמונתה על ידי שר התקשורת דאז גלעד ארדן, נדרש מהלך דרסטי כדי לשנות מצב דברים זה באורח יסודי. המהלך התמשש באמצעות חקיקת חוק תאגיד השידור הציבורי בשנת 2014

¹ הספרות האקדמית הרלבנטית מאוגדת היטב בספרו של פרופ' דן כספי, "סליחה תקלה – דעיכתה של רשות השידור" הוצאת צבעונים 2005. וועדות ציבוריות, לדוגמא – וועדת לבני 1993, וועדת צוקרמן 1996, וועדת ורדי 2000; ועדת בראשית, וועדת דינור משנת 2005 ועוד. תחקירים עיתונאיים - תחקיר "המקור" משנה זו שהוקדש לאופן שבו הזרימו זליג רבינוביץ' ויוני בן-מנחם כספי ציבור לכיסו של מקורבם יעקב מנדל, תחקירים של רז שכניק מ"ידיעות אחרונות" ונתי טוקר מ"דה מרקר" ועשרות תחקירים ומאמרים נוספים באתר "העין השביעית".

מר אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

מר יוחנן פלסטר

נשיא

מר ברנרד מרכוס

יו"ר בינלאומי

פרופ' גרהרד קספר

יו"ר המועצה הבינלאומית

חברי הוועד המנהל

מר חן ליכטנשטיין

גב' מול מועלם

מר טלי מרדור

מר אבינועם נאור

עו"ד אבי פישר

מר אביעד פרידמן

ד"ר מיכל צור

פרופ' זאב צחור

מר יוסי קוצ'יק

מר עימאר תלחמי

המועצה הבינלאומית

השופט רוזלי טילברמן אבלה, קנדה

ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב

פרופ' ורנון בוגדנור, בריטניה

השופט דורית בניש, ישראל

השופט סטיבן ברייד, ארה"ב

ד"ר איימי גוטמן, ארה"ב

ד"ר ג'וזף ג'ופה, גרמניה

השופט דליה דורנר, ישראל

פרופ' רונלד דניאלס, ארה"ב

השגריר צ'ארלס היל, ארה"ב

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה

השופט אברהם סופר, ארה"ב

מר ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

השופט מאיר שמגר, ישראל

סגני נשיא

פרופ' מרדכי קורמניצר, מחקר

פרופ' ידידיה צ' שטרן, מחקר

ד"ר ישי ג'סיץ, פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

אלוף (מיל') עמיחי אילון

פרופ' חנוך דגן

פרופ' תמר הרמן

פרופ' שחר ליפשיץ

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' יובל פלדמן

פרופ' גדעון רהט

פרופ' יובל שני

מייסד

ד"ר אריק כרמון

יו"ר של כבוד

ד"ר ג'ורג' שולץ

המכון הישראלי לדמוקרטיה

ותהליך פירוק רשות השידור הנוכחית והקמת תאגיד השידור הציבורי החדש. הכל בידיעת ראש הממשלה דאז וגם שר התקשורת דהיום, בנימין נתניהו, ובאישורו.

ה. בשנת 2015 רשות השידור נכנסה להליך פירוק, ובמקביל החלה הקמת תאגיד השידור הישראלי החדש. עד כה הושקעו בהקמת התאגיד החדש למיטב הבנתי ולפי הפרסומים הגלויים והנתונים שהוצגו, בין 200 ל- 250 מיליון שקלים. במקביל, עד כה הושקעו 240 מיליון ₪ בפיצויי פיטורין ומענקים במסגרת תהליך פירוק רשות השידור.

ו. לא יעלה על הדעת לבוא בהינף יד, ללא נימוקים משכנעים וללא עבודת הכנה מינימלית - להתעלם מכל הדוחות והתחקירים, מעבודת ועדה ציבורית, מתהליך רפורמה המתבצע מזה שנתיים, ולהחזיר בצורה כה חסרת אחריות את המצב לאחור. לא יעלה על הדעת גם לחשוב, שצמצומים כאלה ואחרים, אם יהיו, יוכלו לשנות את התרבות הארגונית הבעייתית ששרה ברשות השידור.

2. נתונים כלכליים:

א. עלות ההוצאה על רשות השידור בין שנת 2011 לשנת 2014 היתה **כמיליארד שקל בכל שנה**, מתוך זה **כחצי מיליארד ₪ עלות שכר**. אף שנותר, לכאורה, סכום ענק להפקה ישראלית מקורית, כתבה ועדת לנדס (כמו מבקרי המדינה לדורותיהם) שבשל סיבות שונות, שחלקן חוסר יעילות וחלקן שחיתות של ממש - רשות השידור לא השקיעה בהפקה ישראלית מקורית את הסכומים שהיתה מחוייבת להם. מעבר לכך, הערוץ הראשון סבל מרייטינג נמוך מאד ולוח השידורים שלו היה לא אטרקטיבי בלשון המעטה. כל זאת, מבלי לפגוע בפנינים שזהרו בתוך ים הקושי, הן בהיבט האנושי (עיתונאים מסורים וישרי דרך) והן בהיבט התוכני (תכניות תחקירים כגון מבט שני ותחנות הרדיו ובראשן רשת ב' שזכו לשיעורי האזנה מרשימים, ולהכנסות מפרסום).

ב. עלות תאגיד השידור הציבורי היא 650 מיליון שקל בשנה שישולמו מתקציב המדינה ומאגרת רישיון הרכב, ובנוסף הכנסות של כתשעים מיליון שקלים מהכנסות מפרסום. סה"כ, **כ- 740 מיליון ₪**. בשנתיים הראשונות לקיומו של התאגיד (2017-2018) יהיה תקציבו נמוך יותר (קרוב ל 700 מיליון ₪ בשנת 2017, וכ - 720 מיליון ₪ בשנת 2018).

ג. עלויות השכר ברשות השידור היו גבוהות ולא פרופורציונליות לשכר בשוק החופשי. בנוסף, עלויות ההפקה של הפקה ישראלית מקורית, היו גבוהות, במקרה הטוב בשל כך שנעשו בתוך הרשות ובמקרים הרעים בשל חוסר יעילות

והעדפת מקורבים. לכן, נקבע בהסכמים סביב חוק התאגיד החדש, בהתאם להמלצות ועדת לנדס, כי עלות השכר לא תעלה על 28% מהתקציב השנתי של התאגיד (כלומר כ- 200 מיליון ₪). כן נקבע כי התאגיד יחוייב להוציא 220 מיליון ₪ להפקה ישראלית מקורית שתתבצע באמצעות מיקור חוץ, וזאת בנוסף ל- 40 מיליון ₪ נוספים שיגיעו מתקציב שהיה בעבר תקציב הטלוויזיה החינוכית - למטרה זאת. בנוסף נקבע כי התאגיד יחוייב בסכום מינימום של 160 מיליון ₪ להשקעה בתחום החדשות והאקטואליה, שתמומש בתוך התאגיד.

ד. ההשקעה ברשות השידור בשנת 2016 לאחר תהליך הקיצוץ המסיבי ופרישת עובדים רבים היא 770 מיליון ₪, מתוכם עלויות שכר של כ-340 מיליון ₪.

ז. עד היום, הוציאה המדינה 240 מיליון ₪ על פיטורי עובדי רשות השידור. פיטורים עתידיים של כלל העובדים עד סוף 2016 כמתוכנן אמורים לעלות לקופת המדינה עוד 830 מיליון ₪.

3. טיעון החיסכון הכלכלי איננו מחזיק מים:

לאור הנתונים שהוצגו לעיל, הטיעון המופיע בדברי ההסבר להצעת החוק, שלפיו ההצעה תחסוך סכום של מיליארד ושמונה מאות מיליון ₪ בתקציב 2016-2017, הוא טיעון שאין לו על מה להסתמך לפי שום תחשיב כלכלי רציני. כנספח לחוות דעת זו מופיעות ההערות ביחס למודל הכלכלי שהוצג בצמוד למודל עצמו.

א. כאמור לעיל, עלות תאגיד השידור הציבורי מתוכננת להיות 740 מיליון ₪ בשנה בשיאה (ופחות מזה בשנתיים הקרובות). אם יוקפא המצב הקיים ברשות השידור, תהיה עלות הפעלתה 770 מיליון ₪ בשנה, ואם כן היכן החיסכון? ברור שאם תוחזר האגרה, יצאו כספים אלה ישירות מכיס משלם המיסים ולא מתקציב המדינה. אבל כדאי לזכור שגם תקציב המדינה ממומן מכספי המיסים, ואין כל הבדל באילו כספי מיסים מדובר, כשהטיעון הוא שיהיה חיסכון כספי.

ב. אם יתבצע קיצוץ ברשות השידור במצבה הנוכחי הרי שבכל מקרה לא תוכל להגיש לציבור ולו חלק מהמעט שהצליחה לייצר בעבר. ואם כן, בשל מה היא קיימת? ההצעה במודל הכלכלי היא להעמיד את מצבת העובדים ברשות השידור על 800 עובדים, ולחייב קיצוץ של 15% בשכרם. ראשית, מצבת כוח אדם זה לא תאפשר לרשות לתפקד משום שמודל היצירה המקורית ברשות הוא "אין האוס" ועל כן לא יהיה מספיק כוח אדם לבצע את המשימות. שנית, ההנחה לפי העובדים או ההסתדרות יסכימו לקיצוץ טעונה הוכחה. לצורך ההשוואה, שיא כוח האדם בתאגיד יעמוד על 940 עובדים, וזאת ללא שהתאגיד משמש בית הפקה כלל.

ג. יתרה מזאת, הטיעון נוגע לחיסכון כספי ולא ליחס בין השקעה לבין תוצר, כלומר ליחס שבין עלויות השכר של הגופים לבין הסכום שיייותר בהם להשקעה ביצירה מקורית, תכנים חדשתיים בכלל המדיה (רדיו, טלוויזיה, דיגיטל) והוצאות תפעול. די אם נציין כי בהתאם להסכמים סביב חוק תאגיד השידור הציבורי עלויות השכר לא יעברו תקרה של 28% מתקציב הגוף כולו (כלומר מתוך סכום כללי של כשבע מאות ארבעים מיליון ₪ בשנה, מדובר בסכום של 207 מיליון ₪ במצבת עובדים מלאה), בעוד שברשות השידור, שבה מגיעה עלות השכר לכחמישים אחוז מתקציב הגוף כולו (שהיה בשיאו כמיליארד שקל בשנה ועומד, כאמור, עכשיו – על 770 מיליון שקל בשנה) יהיו הוצאות השכר כ-340 מיליון ₪ בשנה במצבת עובדים חסרה – שיהיה הכרח להוסיף עליה עוד עובדים. הנתון המובא במודל הכלכלי ליד הצעת החוק, לפיו מצבת כוח אדם של 800 עובדים תעלה 180 מיליון ₪ בשנה לפי רמות השכר הקיימות ברשות השידור, הוא נתון לא הגיוני בעליל, לפיכך.

ד. אם הכוונה היא לקצץ את כל התקציב הנוסף מעבר למשכורות (שזו הדרך היחידה המתקבלת על הדעת להגיע לחיסכון שהצעת החוק מדברת עליו) – ייווצר מצב שלפיו כל התקציב יוקדש למשכורות ולא יישאר דבר להפקה, חדשות, פיתוח ותפעול. למה הדבר דומה? למצב שבו תמשיך הממשלה לשלם משכורות לעובדי מפעל, מבלי שאלה ייצרו דבר. יתרה מזאת. במודל הכלכלי מוצע להותיר 200 מיליון ₪ לטובת הפקה מקורית ישראלית (בעוד שבחוק התאגיד מוצע להקדיש לכך 260 מיליון ₪). ואולם, במתכונת ההפעלה הקיימת של רשות השידור, על אותם סכומי השקעה יקבל הציבור הרבה פחות שעות הפקה.

ה. בנוסף, הצעת החוק קובעת כי ערוץ 33 (הערוץ בערבית) יבוטל לטובת ערוץ הפקה ישראלית מקורית. האם נעשה תחשיב כלכלי כמה כסף יהיה צורך להשקיע כדי למלא ערוץ שלם בהפקה מקורית? (רק כדי לסבר את האוזן אציין ששעה אחת של הפקת דרמה מקורית איכותית בשבוע עולה כמאה ועשרה מיליון שקל בשנה). רק על ערוץ כזה יהיה צורך להוציא מיליארד שקל ויותר בשנה. ואולי הכוונה להפוך את הערוץ לערוץ "שידורים חוזרים" שאין בו שום עניין לקהל היעד שלו?

ו. המודל הכלכלי נסמך על כך שאת הכספים שהושקעו עד כה ברפורמה תממן המדינה ממכירת נכסי הנדל"ן של הרשות (מתחם שרונה בתל אביב ומתחם רוממה בירושלים). אלא, שזאת אחיזת עיניים הואיל וממילא כוונת קברניטי הרפורמה היתה להשתמש בכספי המכירה. מדובר כאן על העברת כסף ציבורי מכיס לכיס. בכך אין חיסכון אלא לכל היותר תרגיל חשבונאי לולייני.

ז. המודל הכלכלי של הצעת החוק מבקש להוריד את סכום אגרת הרדיו, ולאפשר לרשות השידור לגבות את אגרת הרדיו וכן חובות עבר. בכך מתעלם המודל מן

המכון הישראלי לדמוקרטיה

העובדה הפשוטה, שעלתה בדוחות של מבקרי מדינה: עלויות הגביה של רשות השידור היו גבוהים, ברמה שלפעמים אפילו לא הצדיקה את הגביה. על כן, אין כל סיבה להסתמך על גביה פנימית בתוך רשות השידור כגביה שאפשר לראות אותה כהכנסה נטו.

ח. בסופו של חשבון, הצעת החוק מדברת על חיסכון לשנתיים הקרובות. זה ברור: היא תחסוך את הצורך בפיטורין של עובדי הרשות שנותרו (פיטורין שיעלו לקופת המדינה 830 מיליון ₪). אך מדובר באחיזת עיניים. **ראשית**, מפני שהצעת החוק עצמה מבקשת לתקן את סעיף 25 לחוק רשות השידור ולקבוע כי "הרשות תהא רשאית לקלוט לשורותיה את מי מהעובדים המועסקים ברשות ערב תחילתו של חוק זה, בתנאים ובמספר העובדים שתקבע הרשות", כלומר – אם תחליט הרשות לפטר עובדים נוספים ממילא תושת עליה עלות הפיטורים שלהם. אם תחליט הרשות לקלוט עובדים נוספים, ממילא יעלו הוצאות השכר.

שנית, מדובר באחיזת עיניים מפני שלא בכדי הצעת החוק אינה שואלת מה יקרה לאחר שנתיים, כשיהיה צורך לשלם משכורות לכלל העובדים האלה, וכשיהיה צורך בתוספת תקציבית לכוח אדם יקר נוסף. חשוב להדגיש: רשות השידור במתכונתה הנוכחית פועלת על אדי דלק, מתוך מחסור בכוח אדם ולקראת פירוק נכסי הנדל"ן שלה. מה חושבים מנסחיה, למשל, לגבי העובדה שמנהל מקרקעי ישראל כבר מתכוון להשתמש בקרקע עליה יושבים אולפני רוממה ואולפני הרדיו בתל אביב? מה יהיו עלויות הבינוי והציוד? מה חושבים מנסחיה על תוספת כוח האדם שתידרש, מחדש, כדי שהרשות תוכל לפעול כשורה? כיצד הם מתמודדים עם הצורך להקים מחדש בתי הפקה פנימיים ליצירה ישראלית, והאם בכוונתם לחזור להסדר הישן בעניין ההפקה המקורית שגרים לכך שלא היו תכנים בשל השחתה וחוסר יעילות?

ט. נוח מאד גם לדבר על חיסכון עתידי, כאשר שולחים אל הביוב את הסכומים שכבר הושקעו בהקמת התאגיד (כ-250 מיליון ₪), ואת עלויות הפיטורים ויציאה מהתקשרויות (כארבעים מיליון ₪ ללא תביעות נוספות שעשויות להתקיים). האם גם שלוש מאות מיליון ₪ אלה נלקחו בחשבון החיסכון או שמהם קיימת התעלמות?

י. בשורה התחתונה, לא יהיה חיסכון כספי בהצעה זו. אבל, בסופו של חשבון צריכים אזרחי ישראל לדעת, שגם אם עלות המיזם החדש של רשות השידור מקוצצת היתה זהה, שקל לשקל, לעלות תאגיד השידור הציבורי – הכסף ילך למקומות שונים. ראשית, סכום משמעותי (כ-12 אחוז נוספים מהתקציב) ילך למשכורות ולא להפקות. שנית, עבור אותם סכומי כסף יהיו פחות שעות הפקה, וברמה נמוכה יותר, בשל מודל ההפקה הבזבזני של רשות השידור לעומת המודל הרזה והמבזר שנקבע עבור התאגיד.

4. הכל גלוי: פחות פיקוח, יותר זיקה פוליטית. הסיפור הכלכלי הוא משני ומטרחה של הצעת החוק היא לחזק עוד את השליטה הפוליטית בגוף שחוליינו באו מן השליטה הפוליטית:

א. שידור ציבורי, ובמיוחד שידורי אקטואליה וחדשות הנעשים במסגרתו, הוא מוצר ציבורי רגיש הזקוק להגנה מירבית, בהיותו מחולל ביקורת על הממלכה בכספי הממלכה עצמה. לכן ההפרדה בין הדרג הפוליטי לבין הגוף האמון על קיום והפקת השידור הציבורי היא כה חשובה. הייחוד של רשות העוסקת בתכנים של מדיה, הוא בכך שהיא אמורה לייצר תכנים שעשויים לבקר את הפוליטיקאים. אין מדובר בעוד רשות העוסקת בתעופה, בתשתיות או באספקת שירותים. עצם יכולתה של רשות ציבורית של תוכן לתפקד - נובע מעצמאותה, ועצמאותה היא חלק אינהרנטי מעצם תפקידה.

ב. מבנה ההנהלה והמינויים הבכירים הם בעלי השפעה מכרעת על עצמאותה ויכולת תפקודה. יש להבהיר בדרך שאינה משתמעת לשתי פנים: מכל הדו"חות והמחקרים שנעשו לגבי רשות השידור במתכונתה הנוכחית, עולה כי הפוליטיזציה שפשתה בה היא המקור הראשוני לתחלואיה. **עוד עולה כי מנגנוני ההגנה הקיימים בחוק רשות השידור לא פעלו את פעולתם בריסון הפוליטיקאים מהתערבות ברשות השידור.** ויודגש: המדובר בפוליטיקאים ממפלגות שונות, שכל אימת שהגיעו לעמדה שלטונית שאיפשרה להם זאת, טמנו ידיהם עמוק בצלחתה של רשות השידור. לכן, תפיסתה של הצעת החוק לפיה ממילא נעשה הליך פיטורין וייעול ודי בכך, מתעלמת מהעניין האמיתי: **התרבות הארגונית שהתפתחה כתוצאה מהשליטה הפוליטית ברשות השידור, לא נעלמה. החזרת הרשות למקומה, משמעה חזרה לימים אפלים.** אם זה מה שמבקשים מנסחי הצעה לומר, יתכבדו ויאמרו זאת במפורש ולא יתחבאו מאחורי טיעונים כלכליים מופרכים.

ג. כדי לעמוד על כוונותיהם של מנסחי הצעת החוק יש להדגיש כי הם לא הסתפקו בהחזרת הגלגל לאחור אלא הם ממשיכים ותובעים לעצמם שליטה ברגל גסה עוד יותר ברשות השידור, הן במישור המינויים והן במישור השליטה בתקציב.

ד. **מינויים:** הצעת החוק מבקשת לבטל את סעיף 8 וסעיף 15 לחוק רשות השידור. סעיפים אלה אוסרים על זיקה בין שרי הממשלה לבין וועדת האיתור וחברי מועצת רשות השידור ובאיסור על מינוי פעילים פוליטיים למשרות אלה, והצעת החוק מבקשת לבטלם! האמנם לא פסה בושה ממקומותינו?

המכון הישראלי לדמוקרטיה

ה. בנוסף, מבקשת הצעת החוק לבטל את סעיף 24 ו-24א לחוק רשות השידור, הקובעים כי קבלת עובדים תיעשה בפרוצדורה המקובלת של עובדי מדינה, ולהחליפם בשני סעיפים מחוק תאגיד השידור הציבורי הקובעים כי קבלת עובדים תיעשה במכרז - למעט נושאי משרה ולמעט עיתונאים שלגביהם תהיה מעורבות של המועצה. לכאורה, יפה וטוב, אך בפועל – אם מדובר יהיה במועצה המורכבת מנאמני שרים ופעילים פוליטיים בעלי זיקה ישירה וגלויה לפוליטיקאים, היא זו שתשלוט בקבלת עובדים.

ו. **תקציב:** לפי סעיף 63 לחוק תאגיד השידור הציבורי, בוטלה אגרת הטלוויזיה ונקבע כי מקורות ההכנסה של הרשות יהיו "הסכום הנוסף" הנגבה לפי פקודת התעבורה וסכום קשיח של 150 מיליון שקל שינוכה מסכומי אגרת רשיון הרכב ויועבר ישירות ממשדד התחבורה אל הרשות ללא התערבות הממשלה. זאת על מנת שכספי המימון לא יתוקצבו בחוק התקציב השנתי, ולא יהיו כפופים לשינויים השנתיים של התקציב. ההסדר שבחוק התאגיד מונע במידה רבה יכולת התערבות של הממשלה וקובע מקור תקציבי יציב ולא תנודתי.

ז. לכן, הניסיון הבוטח ביותר של הצעת החוק לשלוט ברשות השידור שליטה חונקת הוא בהצעה לבטל את סעיף 28א לחוק רשות השידור ולהחליפו בניסוח הקובע כי תקציב הרשות ייקבע ישירות על-ידי השר, ובכל שנה "במידת הצורך" יושלם התקציב מתקציב המדינה. כלומר, **כל שנה בשנה יצטרכו מנהלי הרשות לעלות לרגל אל השר ואל וועדת הכספים, ולהתחנן על נפשם, תוך שהם יוצרים קשרי גומלין בין התכנים המשודרים לבין התקציב המועבר.** נראה שמנסחי ההצעה קראו את כל הספרות המזהירה מפני קשר כזה, והחליטו לפעול בדיוק ההיפך.

ח. יש להזכיר שהעצמאות העריכתית של השידור הציבורי איננה נובעת רק מהחוקים והנהלים הקובעים את פעולותיה ומבניה, אלא היא תלויה בתרבות הפוליטית והציבורית ובמקומו של ערך העצמאות של השידור הציבורי בתרבות נתונה. רשות השידור הנוכחית הוקמה כמעט בצלמו ובדמותו של שירות המדיה הציבורי הבריטי – הבי. בי. סי., הן מבחינת ההסדרים התפקודיים והן מבחינת המבנה הארגוני. אולם הריסון העצמי המאפיין את הפוליטיקאים הבריטים ושהפך את הבי. בי. סי. ליהלום שבכתר מפת התקשורת הבריטית, לא פעל בישראל. אבן הראשה לכל בעיותיה של רשות השידור היא הפוליטיזציה שפשתה במינויים, כך שנוצרה תרבות ארגונית קלוקלת

ובלתי ניתנת לתיקון. החזרת המצב לקדמותו תהיה ניצחון התרבות הרעילה והשחיתות השלטונית על טוהר המידות, ברמה כפולה ומכופלת מזו שהתקיימה ברשות השידור עד כה. כדאי גם לומר בקול צלול: תהליכי הפוליטיזציה ארוכי שנים, יותר מאשר יצרו הטיה תוכנית כזאת או אחרת, התבטאו במינוי מנהלים לא מתאימים שיצרו תרבות ארגונית רעילה בגוף הקיים. הצעת החוק מבקשת, בעיניים פקוחות, להוביל גם את רשות השידור לאבדון.

ט. דומה שמתרחש כאן תהליך מדהים: חוק תאגיד השידור הציבורי הישראלי הוא חוק סביר. הליך המינוי של בכירי התאגיד כולל ערובות לעצמאותם של הבכירים. כמה פוליטיקאים אמיצים העבירו את החוק. והנה זה פלא: אכן מונו בהתאם לחוק אנשי מקצוע עצמאיים! דומה שזה הדבר שמנסחי הצעת החוק מתקשים כל כך להכיל. הגולם קם על יוצרו! שר התקשורת, לפי הצעת החוק, ימשיך לראות עצמו עורך העל של השידור הציבורי. אותו שידור שאמור להביא אל הציבור את הביקורת על אותו שר עצמו.

5. הצעת החוק פוגעת ביצירה הישראלית:

החזון של הפיכת התאגיד לבית שמחולל תרבות והפקות מקור בהיקפים של מאות מיליוני שקלים בשנה הוא מסעיר ומבטיח. מי שגודע את ההבטחה הזאת פוגע ביוצרים וביצירה ובתרבות הישראלית, ויצטרך לתת על כך דין וחשבון לחברה הישראלית כולה. וצריך להבין שהוא יעמוד מולם ויצטרך לתת הסברים. לא רק יצירת חדשות עצמאיות ואיכותיות עומדת כאן על הפרק אלא הזדמנות, אולי אחרונה, לייצר מפעל שיחולל תרבות ישראלית מקורית ואיכותית.

6. הצעת החוק העוסקת בערוצים ותחנות משקפת גזענות מצד אחד והיעדר חזון מצד שני:

א. הצעת החוק מבקשת כי במקום סעיף 4א הקיים בחוק רשות השידור, תיכתב רשימה של ערוצים ותחנות רדיו. ראשית, ההצעה כוללת את ביטולו של ערוץ הטלוויזיה בערבית (ערוץ 33) והחלפתו בערוץ "יצירה ישראלית". כפי שנכתב למעלה, מדובר בהצעה שרלטנית משום שאינה מתייחסת לתג העלות של ערוץ כזה. אך מעבר לכך, ההצעה לבטל את הערוץ בערבית מבטאת עמדה גזענית ביחס לצרכים התקשורתיים של 20 אחוז מאוכלוסיית ישראל, הזכאים לתכנים ציבוריים בשפתם.

ב. שנית, הצעת החוק מתייחסת לרדיו ולטלוויזיה כשני סוגי המדיה היחידים המצדיקים תמיכה ציבורית, ומבקשת כי לכל אחד מן הערוצים המסורתיים

תהיה "מראה" אינטרנטית. זוהי תפיסה מוטעית מיסודה בעולם דיגיטלי שבו מתלכדות דרכי הממסר ומה שנמצא במרכז הוא התוכן ולא צורת ההולכה. היא מבטאת חוסר הבנה של המדיום ושל העתיד התקשורתי. בכל תאגידי השידור הציבורי בעולם (ולמעשה בכל חברות התוכן בעולם) מבינים היום שהתוכן הדיגיטלי הוא המרכז וממנו יש לגזור מוצרים לרדיו ולטלוויזיה, שהעתיד נמצא בספריות דיגיטליות, ושלוחות זמנים לשידור אינם פקטור ביצירת תוכן. רפורמה בסדר גודל כה משמעותי חייבת להיות צופה פני עתיד. הצעת החוק כניסוחה כעת היא צופה פני עבר ותהיה טעות היסטורית גם בהקשר זה.

7. אי דיוקים וחצאי אמיתות בדברי ההסבר להצעת החוק

א. בדברי ההסבר נכתב כי "מטרת הקמת התאגיד חדש הייתה בפועל לאפשר את פיטוריהם של כל עובדי רשות השידור, וקליטה של מחציתם, במסגרת התאגיד החדש, בתנאי שכר חדשים". זוהי אמירה המנוגדת לכל אמת היסטורית. ברור שתנאי השכר של רשות השידור היו מופרזים ביחס לתנאי השוק, והיה צורך לבצע התייעלות וחיסכון של כספי ציבור. ואולם, לכתחילה דובר על כך שהתאגיד לא יחוייב לקלוט ולו גם עובד אחד של רשות השידור. נפח הקליטה שהתאגיד חוייב בו נקבע בהסכמים שהושגו בעמל רב בין יו"ר ההסתדרות, המנכ"ל הזמני של התאגיד, מנכ"ל משרד התקשורת ויו"ר וועדת הכלכלה של הכנסת. ההסכם הזה כלל פשרה מצד ההסתדרות ביחס לתנאי השכר של עובדי רשות השידור שייקלטו בתאגיד, וזאת כדי להעלות את מספר העובדים שייקלטו.

ב. הטיעון המופיע בדברי ההסבר להצעת החוק שלפיו יש להטיל את האשמה על העיכובים בתחילת פעילות התאגיד – על התאגיד עצמו, אינו מחזיק מים. העיכובים במינוי מועצת התאגיד היו, לפחות בחלקם הגדול באשמת משרד התקשורת ומשרד האוצר. למשרד התקשורת היה אינטרס בעיכובים אלה. הם איפשרו מעורבות עמוקה, יום יומית וישירה של מנכ"ל משרד התקשורת בהקמת התאגיד, שהתבטאה בהשתתפות רציפה בשרשרת קבלת ההחלטות הנוגעות לתאגיד: מינוי מנהלים, מימון והיבטים ארגוניים נוספים. התבטאויות תדירות של המנכ"ל, בין השאר ברשתות החברתיות, העידו על מעורבות מעשית בעבודה זו. לא לחינם נדרש תיקון בחוק כדי לחייב את משרד התקשורת לכנס את המועצה גם בהרכב חסר, וכן חוייב המשרד בהוצאות בבג"ץ בעתירה שהוגשה נגדו בעניין המינויים למועצה. זאת, מבלי להזכיר את פארסת ניסיון הדחייה בן לילה של מועד פתיחת התאגיד בקיץ האחרון, את הניסיונות המופרכים לייצר תיקונים חסר תוחלת לחוק המקורי (דוגמת "סעיף אייכלר" ו"סעיף אקוניס" שתכליתו לכנות את התאגיד

"תאגיד השידור הישראלי", את פניית חברי כנסת מן הקואליציה לבג"ץ בעניין השידורים מירושלים ואת ניסיונות התערבותה של השרה מירי רגב ביחס למינויים בתאגיד. כל זאת, במקביל לכך שכונס הנכסים הרשמי נאלץ לפנות לבית המשפט על מנת לחייב את המדינה לקיים את החוק ולהעביר אליו תקציבים למימון רשות השידור בינתיים, והתניית העברת הכסף על ידי האוצר בתנאים שאינם קבועים בחוק.

8. הצעת החוק מציגה תמונה מטרידה ביותר באשר ליכולת לממש רפורמות ולייצר תהליכי משילות בריאים במדינת ישראל:

רשות השידור עלתה למשלם המיסים קרוב למיליארד שקל בשנה. בשני העשורים האחרונים, היא לא מימשה את הפוטנציאל הגלום בסכום כה גדול של כסף. היה צורך ברפורמה והיא אכן נעשתה על ידי כמה פוליטיקאים אמיצים ובראשם גלעד ארדן בתפקידו כשר התקשורת דאז. גודל הרפורמה הזאת הוא אדיר דווקא משום שהיא כללה עימות חזיתי עם ועדי עובדים ושיקפה הבנות שהושגו בעמל רב בין ההסתדרות, עובדי הרשות, התאגיד החדש, משרד התקשורת, משרד האוצר וועדת הכלכלה של הכנסת. הרס התהליך הזה, משיקולים פוליטיים צרים ביותר, מתוך חיפזון וחוסר מקצועיות וללא כל הוכחה לגבי הצורך בחזרה אל עבר שברור לכולם שהיה עבר בעייתי - צריך ללמד לקח שהוא רחב עשרת מונים מהסיפור של השידור הציבורי. הלקח הוא שבמדינת ישראל אי אפשר, פשוט אי אפשר, לתקן שום דבר מקולקל. האם זו המדינה שנרצה להוריש לילדינו?

9. מילים אישיות לסיום:

הצעת החוק שלפנינו איננה עומדת בחלל ריק. היא חלק מתהליך. כל מי שעניו בראשו ומסתכל סביב יראה שאם יש משהו שאפשר לומר על התקשורת הציבורית בישראל בשנה וחצי האחרונות הוא שהיא, לכל רוחב הגזרה, על הברכיים. הפרחת השמועות לגבי הרצון לאחד את רשות השידור עם גלי צה"ל והטלוויזיה החינוכית, דחיית פתיחת שידורי התאגיד וכעת הצעת החוק הנוכחית, המלצות ועדת פילבר להכניס תחרות לשוק הטלוויזיה המסחרית ללא תנאי סף מוקדמים, הוספת מינויים פוליטיים למועצת הכבלים והלוויין כשהיא מפקחת על ערוץ הכנסת – כל אלה יוצרים תמונה מטרידה של רצון לעקר כל סממן של עצמאות ושל מקצועיות בתקשורת הציבורית הישראלית.

כתבתי בעבר ואמשיך לכתוב על קיבעונותיה של התקשורת עצמה, על היבריס וחוסר נכונות לתקן שגיאות, ובמיוחד, על חוסר הגיוון ששרה בה למשך שנים ארוכות. אבל, המסע שאנחנו צופים בו ושיאו מגיע בהצעת החוק שלפנינו איננו מסע של תיקון. זהו מסע של הרס ונקם. זהו מסע שמבקש, ללא כל גיבוי מקצועי או מחקר, לעשות

המכון הישראלי לדמוקרטיה

שינויים בשוק רק מפני שלדעתנו של ראש הממשלה השחקנים עוינים אותו. המטרה של חברות בקואליציה אינה מצדיקה כל אמצעי. הרס התשתית הדמוקרטית של המדינה יהיה נזק היסטורי בלתי הפיך, שאין להשוות אותו להישגי מדיניות נקודתיים כאלה ואחרים.